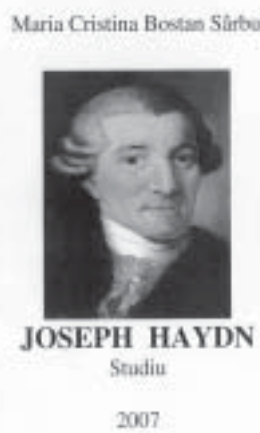

Joseph Haydn - Părintele muzicii clasice

Maria Cristina Bostan Sîrbu
JOSEPH HAYDN
Studiu
2007

Un scriitor care va rămîne

Dr. Valeriu Bidu - "Pagina cea mai frumoasă..."

Ad restitendum Post/Ajun

C. MĂRCUȘAN

Cele două cuvinte nu se suprapun completamente, însă derivatele lor reflectă condiția unui cimp semantic comun în care și-au stabilit relațiile. Afirmatia noastră este întărită de variantele lexicale în isoglosele care s-au conturat pe harta lingvistică a limbii române. Așa cum am subliniat și în alte împrejurări, subdialectele nord-vestice, în mai multe paliere au evoluat, într-o oarecare măsură, diferit de celelalte subdialecte din restul teritoriului de limbă română. De la linia Mureșului spre nord și spre vest, până la cîmpia Tisei, inclusiv pe Tisa inferioară, subdialectele românești s-au arătat nu numai mai conservatoare, dar și evoluția lor, a limbii române în acea regiune, cunoaște mai multe trăsături comune cu dalmata, dialectele nord-italiene și retoromane. (Asupra acestui aspect vom mai reveni).

În timp ce *post* este funcțional în partea de sud-est a teritoriului lingvistic românesc și s-a impus, se pare, în orbitele nucleului lexical, substantivul comun *ajun* continuă să circule numai în Transilvania și în nord-vest, în general. Funcționalitatea redusă a numelui de origine latină se reflectă în devierea parțială de la semul nuclear originar - în latină exista substantivul *JEJUNIUM* "abținere de la mîncare". De îndată ce trecem la derivatele verbale, realizăm că în plan diacronic faptele devin mai semnificative în direcția funcționalității celor două variante. Din perspectivă diacronică/istorică e necesar să avem în vedere că *post*, sl. *postŭ*, nu a putut intra în limba română înainte de secolul X, după ce slavii s-au creștinat. Sinonimul său, *ajun*, în aceste condiții, deschide o perspectivă către evaluarea reală a credinței creștine la români. În condițiile în care aceștia cunoscuseră deja peste nouă secole de creștinism, nu putem admite că chiar canonul *postului* ar fi fost impus de călugării prozeliti sud slavi, fiindcă *postul* este un canon tot atât de vechi ca însăși biserica lui Iisus, care nu a fost catolică, dar nici ortodoxă. Din această perspectivă este clar că, în protoromână, a existat numele comun *ajun*, un derivat regresiv din latinescul *jejunare*, *adjunare* (lat. vulg., Dex), avînd aceeași semnificație - restricție (canonică) la mîncare, *post* negru.

Derivatul nominal *ajun* (*Adjunium*) s-a dezvoltat în subdialecte din zona de nord-vest a țării care, prin Banat, pînă în sec. XV, aveau contact direct cu dalmata, nordul Italiei și idiomiurile neolatine respective.

Aserțiunea noastră este susținută de existența unor cuvinte descendente din același etimon: lat. *JEJUNIUM*, precedat sau nu de o prepoziție: it. *diggiuno*, fr. *jeûne*, sp. *ayuno*, prt. *jejum*. Divizarea celor două isoglose, *ajun-post* demonstrează cu evidență intrarea ulterioară în limba română a sinonimului slav *post*, care, în urma activității misionarilor bizantini slavofoni în secolele X-XIII, s-a impus în zona lor de influență din sud și din est. Cuvîntul a fost preluat de autoritățile românești regionale și apoi oficializat de statele feudale o dată cu impunerea slavonei în biserică. Creșterea influenței celor două state feudale românești extracarpatice a produs restrîngerea cîmpului semantic al substantivului *ajun* la semnificația "puțin înainte de un eveniment sau sărbătoare" și a acoperit deplasarea latinescului *VIGILIA* > *veghe*, care și-a restructurat semul în limbajul religios, apropiindu-se de un alt lexem de origine slavă, *paž*, verbele derivate *post* și *ajuna* cunosc o anumită reverberație a relațiilor semantice dintre substantive. *Post* deține numai semul din sfera religioasă, *ajun* tinde să se specializeze în semul laic, lăsat liber de restructurarea lui *vigilia* la nivelul limbii standard. *Ajun* a rămas numai parțial în sfera limbajului religios, întrucît el este funcțional aici numai în subdialecte nord-vestice. Totodată, și-a extins cîmpul semantic în sfera limbajului cotidian/laic, intrînd și în combinații sintactice.

Consecința, *-ajun* a preluat funcția semantic-sintactică a lui *vigilia* și a devenit corespondentul acestuia din urmă. În celelalte limbi romane, *vigilia* s-a conservat parțial ori a fost substituit de *VESPER*, sub influența latinei eclesiastice. Pentru expresia în *ajun* avem în it. *alla vigilia*; fr. *à la veille*; sp. *en vísper*; prt. *na véspera*.

Așadar, verbul *ajuna* este un corespondent parțial al confrăților săi din limbile romane pentru semul religios (secundar), în limba română el și-a specializat semnificatul în sfera limbajului cotidian, sub presiunea slavului *post*; consecința - a *ajuna* = a nu mîncă, a răbda de foame, a se abține de la mîncare.

FOAIE

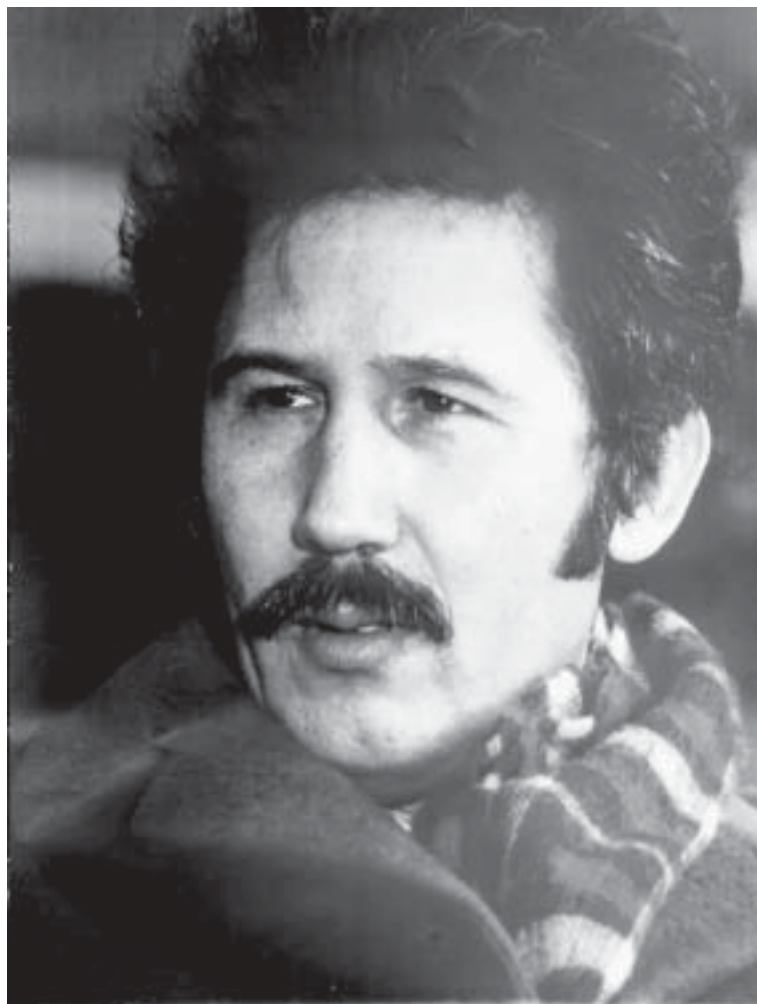
PENTRU MINTE, INIMĂ ȘI LITERATURĂ

Editată de Gazeta de Transilvania în colaborare cu Consiliul Județean Brașov
• Fondat 1838 • Serie nouă • Nr. 105
Sîmbătă - Duminică, 16 - 17 februarie 2008 • Se distribuie gratuit

Sub semnul demoniului

Prof. drd. Tudorița ALBU

Într-o perioadă relativ scurtă, din 1957, cînd a debutat în reviste literare sau din 1964, cînd apare primul volum de versuri, intitulat *Singur printre poezi*, pînă în 1996, Marin Sorescu se dovedește a fi unul dintre cei mai harnici și productivi condeieri, manifestîndu-și talentul în toate genurile literare, devenind cel mai cunoscut scriitor din țară, dar și din străinătate. Secretul acestei izbînzii unice credem că se poate explica prin următorii factori: mai întîi o *muncă* neîntreruptă, stimulată de un *caracter tenace*, de o *voioșă* puternică și apoi, *harul înăscut*, *vocația de geniu*, pe care a știut să le valorifice. Un glas lăuntric, de dincolo de conștiință, după Socrates sau Goethe care, deși capricios, este pozitiv și întreprinzător. Ideile lui Goethe despre demoni sînt cuprinse în discuțiile cu secretarul său, Eckermann. Demonul are o putere, molipsită de transcendență, care izbucnește în anume oameni. După Goethe, demonul este o putere magică, un *duh pozitiv al creației*, al productivității, al faptei. Hegel îl considera pe Napoleon „*spirit al lumii, călare pe cal alb*”. Și Goethe îl vede pe Napoleon reprezentantul demoniului. După el, demonul este „*ceea ce nu se poate istovi cu intelectul și cu rațiunea. Grecii considerau astfel de ființe demonice printre semizei*”. Demonul este *înfăptuitorul (creația)*, este un dar neașteptat de sus, printre-o putere imanență care lucrează în oameni, acționînd de obicei în vremuri tulburi, haotice, de criză și întunecare, de dezecilibru și fierbere. Inexprimabilul, numit „*nescio quid*” (*un nu știu ce!*), este ceva ce nu poate fi determinat. Este un fenomen neînțeles, care, pentru Goethe, devine o expresie a demoniului. Pentru el, o

poezie frumoasă se face tot așa cum o mamă face un copil frumos. Adică, nu știe cum!

Vraja poeziei și a artei e de origine demonică, demoniul manifestîndu-se în creator. După Kant, „geniul este o facultate a ideilor estetice”. El restrînge noțiunea de geniu doar la domeniul artei. Ideea estetică este o intuiție, adică, un produs al imaginației. Intuiția estetică e irațională. Doar arta ar avea aceste trăsături: se conduce după reguli inconștiente.

Homer e orb în sensul că nu știe cum creează.

Arthur Schopenhauer schițează teoria geniului, descriîndu-se pe sine. Kant va refuza să-și atribuie această trăsătură. După Kant, geniu poate fi prezent nu numai în artă, ci și în știință și filozofie. O ipoteză, de pildă, e „genială”. Geniul pare înzestrat cu însușiri de creație intuitivă și inconștientă. În orice geniu demoniul este elementul intuitiv, irațional, divinator. Orice creație autentică, insondabilă, prin mijloace

rationale, orice creație care veacuri de-a rîndul nu încetează să fascineze închipuirea muritorilor, duce spre demoni, iar creațiile acestea pot fi poeme, simfonii, catedrale, tablouri, mituri, teorii, ipoteze, idei, construcții, fapte. Demonice pot să fie toate acestea atunci cînd ele sînt în stare să încinte magic generații de oameni și cînd ele opun rezistență încercărilor de a le înțelege prin simple mijloace intelectuale.

Potrivit concepției goetheene, demoniul e noțiune mai largă decît geniu. „*Există demoni fără geniu, dar nu există geniu fără demoni. În orice geniu, demoniul e un factor sine qua non. Demonul se deosebește de Satana prin elementul său pozitiv. În timp ce demoniul e numai creator*”, „*satanicul e numai distrugător, negativ*”. Goethe face o distincție între Daimonion și Mephisto, „*spiritul negații*”.

Aplicînd toate aceste aserțiuni despre daimonism și geniu, concentrate în studiile lui Lucian Blaga, la opera lui Marin Sorescu, putem afirma, fără teama de a greși, că *întreaga sa creație stă sub semnul demoniului*. Glasul insondabil, de dincolo de conștiință, glasul lăuntric, vocația înăscută, puterea de dincolo, cu care a fost hărăzit acest scriitor genial, a făcut ca literatura română să se îmbogățească nespus de opere nemuritoare care, prin valoarea artistică și tematică, depășesc sfera culturii naționale, înscriindu-se în universalitate. Prin spiritul său novator, Marin Sorescu revoluționează tradiția și impune căi originale în poezie, dramaturgie, proză. Filațiile, afinitățile, influențele, posibile de detectat în cadrul unor analize de amănunt, sînt depășite încă din anii debutului, în locul lor afirmîndu-se plener și impetuos un scriitor original.

Elena Mureșianu, omul și artistul

Bianca PURICE, Muzeul "Casa Mureșenilor"

În a doua jumătate a secolului al XIV-lea Brașovul devine un important centru comercial și meșteșugăresc avînd dreptul de a organiza tîrguri anuale și săptămînale. Această poziție s-a menținut pînă în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, formîndu-se în aceste cinci secole o importantă clasă de negustori care va contribui și la dezvoltarea culturală a acestui oraș. Familii de negustori precum Nica, Ciurcu, Orghidan vor susține financiar încercarea de emancipare națională și culturală a românilor. Nu puțini au fost tinerii care s-au bucurat de sprijinul material al acestor familii atunci cînd a fost vorba de formarea lor școlară în străinătate, aceasta poate și din dorința nașunii române de a arăta că trăiește și că are plăcerea de a crea ceva propriu. Printre acești tineri care au făcut cinste locului în care s-au născut se numără și Elena Mureșianu. La 13 septembrie 1862 se naște Elena Popovici, fiica lui Ioan Bucur Popovici și Zoe. Familia ei avea vechi rădăcini negustorești. Unchiul tatălui său (pe nume Iova) fusese mare negustor și filantrop în Lugoj, iar mama sa era fiica lui Ioan Nica Nichifor, binecunoscut comerciant al Brașovului. Despre primele sale studii nu s-au păstrat informații, în schimb se știe cu certitudine că între anii 1884 și 1888 studiază pictura la Viena unde este sprijinită din punct de vedere financiar de unchiul său, Gheorghe I. Nica. În 1888, la 9 octombrie avea să se căsătorească cu dr. Aurel Mureșianu, directorul "Gazetei Transilvaniei" și cunoscut luptător politic ardelen. Au avut împreună doi copii: Aurel (1889-

1950) și Elena-Aida (1891-1956) de viitorul cărora a fost mereu interesată.

Arhiva muzeului cuprinde numeroase scrisori. Ele sînt adresate în primul rînd lui Aurel A. Mureșianu pe vremea cînd acesta era student la Lipsca sau, apoi, ofițer în rezervă în armata austro-ungară în timpul Primului Război Mondial, în care Elena Mureșianu dă dovadă de afecțiune, dar și de autoritate atunci cînd este cazul. Se implică foarte mult în educația celor doi copii ai săi, însușindu-le și pasiunea pentru muzică (dovadă fiind lecțiile de pian și vioară pe care le primeau Aurel și Aida). "Temperamentul ei de artist, bucuros de a descoperi frumosul, făcea să lucească de mulțumire frumoșii ei ochi albaștri de cîte ori viața i s-a prezentat din partea ei senină", a scris Sextil Pușcariu. Însă viața a pus-o de multe ori la încercare, mai ales după ce soțul său a fost judecat și condamnat în procesul Memorandului. Astfel, afacerea familiei (editarea "Gazetei Transilvaniei", Tipografia Mureșenilor înființată în 1889, librăria) a fost continuată de Elena Mureșianu. Așa cum arată corespondența păstrată în Arhiva muzeului, de multe ori s-a confruntat cu probleme, mai ales financiare cărora uneori a știut să le facă față dar care, în cele din urmă, au determinat-o să vîndă o parte din afacere. Activitatea artistică a Elenei Mureșianu este și tema expoziției de artă plastică venisată pe 14 februarie de Muzeul "Casa Mureșenilor", în colaborare cu Muzeul de Artă și cu Muzeul Național Brukenthal Sibiu. Expoziția cuprinde 12 tablouri, 7 fotocopii ale fotografiilor ce o reprezintă pe Elena Mureșianu provin din Arhiva Mureșenilor. Solidaritatea

umană și sentimental național au făcut din Elena Mureșianu un militant al drepturilor românilor din Transilvania. Astfel, din inițiativa sa, la 27 aprilie 1894 s-a constituit un Comitet Național al Femeilor Române, care avea drept scop organizarea unor acțiuni de sprijinire a celor implicați în procesul Memorandului. Și tot ei i se datorează inițiativa realizării medaliai comemorative "Totul pentru națiune" (veniturile obținute din vînzarea acesteia au fost folosite în scopuri naționale). În anul intrării României în război, 1916, Elena Mureșianu se afla la Brașov, unde avea de păstrat comoara arhivei rămase de la soțul ei, în care se găseau documente prețioase

despre luptele politice naționale din ultimele decenii. La 1919, trăind bucuria Unirii, nu mai avea decît un singur regret, acela că soțul ei nu mai trăia pentru a vedea izbînda românilor. Pe 12 octombrie 1924, după o boală ce nu a putut fi vindecată prin cele două operații făcute la Cluj, Elena Mureșianu părăsea această lume. Iată cum încheia ziarul "Înfrățirea" necrologul dedicat acestei distinse fiice a Brașovului: "Fiecare fir de fîrînă ce se dă la o parte ca să primească noi moaște scumpe românișmului întreg, este altcui cu sîngele marilor Mureșeni, pe care ea i-a cînsit atîta pentru lupta lor și pentru jertfa pe altarul neamului".

P O E S I S

Puiu Bobelică-Cislău

Cînd în zări

Cai de frig
Aruncați în goană
Cu copite
De zăpadă
Din a cerului
Vîltoare
Bat pămîntul
Cu ninsoare.
Zeeii iernii
Încomai
De carul mare,
Trag
Pe rîul Cernii
Ziua de zăbale,
Iar pe dealuri
Negurile-și ascut
Zimji,
Cînd,
În zări feroase
Soarele
Și-arată dinții.

Iar dimineața

Într-un brad
Cu zorii-n cîrcă,
Cerule,
Soarele-și urcă,

Înțepată
De lumin-arzătoare,
Umbră munților
Se topește-n izvoare,

Livezile curg
Din temă,
Umplînd,
Mugurii cu sevă,

Iar dimineața
De pe iarbă,
Vine, lacrimile
Să-i șteargă.

Să mă primească

Din țara
Cu dealuri șuie,
Unde primăvara suie,
Grădini,
Cu ramuri înstelate,
Și orizonturi
Din glastra
Marelui verb,
Cu insomnii
Crescute
În coarcele de cerb,
De-aici, acum,
În paradis,
Părintelui i-am scris,
Să mă primească:
Acolo,
În lumea lui,
Dantească.

Muzicieni români la festivalul Stockholm New Music

Ansamblul Trio Contraste și trei compozitori din România vor participa la cel mai prestigios festival de muzică contemporană din Suedia, la invitația Institutului Cultural Român de la Stockholm. Compozitorii din România - Violeta Dinescu, Doina Rotaru și Diana Rotaru - își vor prezenta, la sediul Institutului Cultural Român, cele mai noi lucrări și vor discuta despre muzica românească contemporană. Trio Contraste, ansamblu alcătuit din Ion Bogdan Ștefănescu (flaut), Sorin Petrescu (pian) și Doru Roman (percuzie), va concerta pe 21 februarie, în sala Oscar II a complexului Nybrokajen 11. Repertoriul va consta în piese semnate de compozitorii Irinel Anghel, Maia Ciobanu, Violeta Dinescu, Laura Manolache, Doina Rotaru și Diana Rotaru. Festivalul Internațional de Muzică Contemporană de la Stockholm - New Music va avea loc în perioada 16 - 23 februarie, timp în care sînt programate aproximativ 50 de evenimente - concerte, seminarii, instalații audio-video și de artă - în mai multe locuri din Stockholm. Tema ediției din acest an este "Tradition in Transition". Ansamblul Trio Contraste s-a înființat în 1986 și interpretează muzică clasică, jazz și folclor, în aranjamente proprii. În anul înființării, ansamblul a obținut premiul Uniunii Compozitorilor din România, iar în 1990 - Stipendienpreis la Darmstadt - Germania. Trioul este invitat permanent la festivalul internațional Săptămîna Muzicii Contemporane, ce se desfășoară anual în luna mai la București, și participă la festivaluri din întreaga lume.

